

ZVEZDANA
KNJIGA

*Čudesna priča
o ljubavi i preporodu*

BEN OKRI

Preveo
Dragan Popović

 Laguna

Naslov originala

Ben Okri
STARBOOK

Copyright © 2007 Ben Okri
Translation Copyright © 2008 za srpsko izdanje, LAGUNA

*U sećanje na moga oca Silvera Okrija, 1928–1998.
Sa zahvalnošću na čudesnoj zadužbini.*

Knjiga br. 8

SADRŽAJ

Prva knjiga: PRINC	9
Druga knjiga: VRHUNSKI MAJSTORI UMETNOSTI	65
Prvi deo	67
Drugi deo	108
Treći deo	124
Treća knjiga: BELI VETAR	197
Četvrta knjiga: ALHEMIJA SVIH STVARI	329

Prva knjiga

CRNI PRINC

PRVO POGLAVLJE

Ovo je priča koju mi je majka počela da pripoveda dok sam još bio dete. Ostalo sam sakupio iz knjige života, među zvezdama, u kojoj je sve poznato.

U srcu kraljevstva postojalo je jedno mesto gde je zemlja bila crna i imala sladak ukus. Sve što bi se tu posejalo raslo je bogato. Selo je bilo podignuto u obliku nekog čudesnog kruga. U središtu toga kruga stajala je kraljeva palata. Četiri reke su se sticale u šumi pored sela. Svetilište se nalazilo na ivici sela i staza koja je prolazila pored njega vodila je u spoljnji svet. Šuma oko sela bila je gusta i činilo se kao da oni iz srca kraljevstva žive u nekom čudesnom snu, u oazi koliba i bogate žetve usred mnoštva drveća koje ih je okruživalo.

U selu postoji jedna izreka koju mi je majka rekla. Kaže se da te ljudi poštuju ne po onome što jesi, već po sili koja stoji iza tebe. Znači, ljudi ne vide tebe već tu silu, moć. Selo je bilo malo, ali iza njega i oko njega se nalazila snaga i veličanstvenost guste šume. Noću je šuma bila mračna i puna čarolije i draži. Danju je bila predivna, sva zelena na suncu, a iz zemlje se mogla čuti tajanstvena, jedva čujna muzika. Nadarena deca su često govorila da čuju drveće kako peva zanosne melodije. Nekih noći, kada je bio pun mesec a belo jezero sjajno kao ljuška jajeta, oni pametniji su tvrdili da drveće šapuće priče u gustoj pomrčini. Te priče su se, govorili su, uobličile i lutale po svetu i jednoga dana će živeti svojim životom. Seljani su veoma retko odlazili u šumu jer je bila tako silovita, tako nepredvidiva, kao neizreciva mitologija o nekom nepoznatom božanstvu.

Nekada davno, u vreme kada je svetom vladala čarolija, bio je u ovom kraljevstvu jedan princ koji je rastao u potpunom

spokoju. On je bio predak moje majke i jedini je on od svih seljana voleo da se igra u šumi. Bio je lep, svetle puti i pametan, pa su stariji smatrali da je božansko dete, jedno od one dece odnekud drugde, kome nije suđeno da dugo živi. On nikada nije bio srećniji nego kada se sâm igrao u šumi ili pored reke. Bio je miljenik sirena i tajanstvenih šumskih vila kojima je nosio cveće i stvarčice koje je sâm pravio, a onda bi svirao duhovima reke. Pošto je bio božansko dete, ostavljali su ga na miru da radi šta hoće – sve dok nije izrazio želju da umre.

Bilo je to iznenađenje za kraljevsku porodicu. Proroci su mu na rođenju predskazali neobičan život. On će biti i kralj i rob, tako su rekli. Prodaće ga kao jare, odnosiće se prema njemu kao prema životinji, boriće se u ratu, patiće kao veliki grešnik, živeće kao bog i spoznati slobodu više i od najslobodnijeg čoveka. Međutim, najčudnovatije je bilo kazivanje proroka da će on umreti mlad u starosti ili će umreti star u mladosti.

Starci su očekivali da će biti bolešljiv. A nikada nije bio. Nisu znali da li da ga pripremaju za kralja. On nije pokazivao nikakvo interesovanje za to. Politika i kraljevske dužnosti bili su mu dosadni. Više je voleo da radi sa običnim ljudima u polju, da žanje žito, zadirkuje devojke, da gradi kolibe za uboge seljanke, cepa drva za ogrev i svira po obodima kraljevstva, kao da je opčaran tužnom lepotom koja je krasila granice sveta. Starcima je bilo dirljivo da gledaju kako se njegovo slabašno telo povija pod tako teškim zadacima koje je sebi postavljao ili da gledaju kako se njegovo blede prisustvo polako gubi u predivnoj muzici koju je izvodio u šarenoj hladovini šume pune mitova, koja mu je bila drugi dom. Šta da rade sa ovom kraljevskom lutalicom, ovom skitnicom plemenitog roda koja je u srce dirala žene i starce, opčinjava mlade, koja je u srce dirala kraljevstvo kao neki umirući muzičar koji savršeno prebira prstima po svom žičanom instrumentu? Bilo je to isto kao posmatrati neku čudnu igru života i smrti koja se izvodi naočigled svih.

Niko se nije usuđivao da mu ponudi ruku svoje kćeri iz straha da bi je on ubrzo napustio i otišao u zemlju smrti koju je, činilo se, smatrao tako primamljivom. Pa ipak, sve su ga devojke strasno volele, nemo, u snovima, iz daljine. Kada bi im se obraćao svojim tihim, poverljivim i uzbudljivim glasom, one su ostajale skamenjene od neviđene očaranosti. A kada bi ih dodirnuo, bilo je to kao su se oprljile parom; neke su umele da viknu odjednom, druge da osećale jak bol i teskobu, dok su se mnoge posle toga osećale slabo i tresla ih je ljubavna groznica koja se nedeljama nije mogla utvrditi. Kasnije se jedna devojka, s kojom se on igrao i gurkao u reci, teško razbolela, izgubila razum u nejasnim ljubavnim sanjarenjima i umrla kada se to najmanje očekivalo od neke vrste sudbonosne sreće. Neki su zlurado govorili da se nad mladim junakom nadnelo prokletstvo i da će jednoga dana...

DRUGO POGLAVLJE

Itako je vreme prolazilo dok je on rastao na tajanstven način. U skladu sa obredima ustanovljenim drevnim predanjima kraljevske porodice, naš mladi junak je uveden u tajne plemena i kraljevanja. Prošao je kroz sedam različitih obreda od kojih je većina obavljena dok ih uopšte nije bio svestan. Bile su to tajne skrivenog poretka koje su otkrivale njegovo mesto među zvezdama, u pesku, među bogovima i precima. Bilo je tu tajni koje su mu pokazale njegovo mesto u kraljevskoj lozi, otkrivale strahote kraljevanja i strahove koji teku kraljevskom krvlju, plamen koji prati njegovu liniju rođenja, ludilo koje mora pobediti svojim prirodnim darom, kao i veliku usrdnost koju mora gajiti usred zategnutih niti jake sudbine.

Ovi obredi su obavljani noću, u šumi. Prisustvovao je podizanju duhova predaka u njihovom sjaju punom straha, proveo je sedam noći u društvu najboljih i najgorih umrlih svih vremena i sa svih strana kako mu najveća i najgora i najdivnija dela muškaraca i žena ne bi nikada bila strana.

Ovo uvođenje u tajne je u njemu začelo neočekivanu promenu. Postao je ćutljiviji, a ipak otvoreniji. Njegove izjave, mada sasvim jasne, bile su potpuno dvosmislene. I glas mu se promenio i odjednom postao dubok, neobičan i blag. Ponekad je zvučao tvrdo, hladno, daleko, a drugog puta pak veselo, raslošno, pun ljubavi, čak začuđeno. Postao je zagonetka za selo, ali samom sebi je bio još veća zagonetka. Više nije znao ko je uopšte on.

Zato je provodio sve više vremena u šumi, oko reke, u brdima, slušajući ptice, tražeći boga da mu pruži odgovore na pitanja koja su u njemu obredi pobudili kao gromoglasna zvona ili bubnjevi.

Kraljevska porodica počela je da strahuje da su mu obredi naneli više štete nego koristi. Umesto da od njega načine muškarca, izgleda da su ga učinili ranjivijim, neuravnoteženijim. Plašili su se da nije počeo da ludi. Ili još gore, da ne oduzme sebi život u pokušaju da se vrati na nebesa. Tako su došli do zaključka da mu je potrebna žena.

TREĆE POGLAVLJE

Nije njemu bila potrebna žena. Bilo mu je potrebno vreme. Niko nije ni pomišljao da ga ostavi na miru kako bi on sâm pronašao svoj put. Gnjavili su ga i dosađivali mu svojim strahovima i predskazanjima. Na neki način su uticali

da postane briga, teškoća i središte kraljevstva. Mešali su se u svaki delić njegovog života. Nisu mu ostavljali prostora da sâm izraste u muškarca. Oduzimali su mu i vreme i prostor. Uhodili su ga svuda kuda bi krenuo. Izveštavali su o svakom njegovom koraku. Pogrešno su tumačili svaki njegov pokret i izjavu. Preuveličavali su njegovo ćutanje. Bili su sumnjičavi prema njegovim molitvama. Videli su loše strane njegove potpune nevinosti. I tako su ga nesvesno sve više udaljavali od kraljevstva.

Počeo je da luta, da istražuje duboke šume u nesvesnom pokušaju da izbegne prežajuće poglede koji mu nisu davali mira. Da se nisu isuviše brinuli i naterali ga da beži, nikada se ne bi dogodilo ono što se dogodilo i bilo bi, na tajanstven način, manje prostora za to. Sudbina skriva čudno prosvetljenje u patnji koju nam život nameće. Sudbina je prožeta tajanstvenošću. Sme li iko da kaže kako ovo ili ono nije trebalo da se dogodi? Istorija je puna užasa koji nije trebalo da se dogode. Ali su se dogodili. I mi smo ono što jesmo zato što su se dogodili. Ipak, sve čudno seme istorije još nije požnjeveno. Ko zna koji događaji će imati značaja kada im dođe vreme? Naš junak je pobe-gao iz tamnice svoje kraljevske uloge u nešto mnogo gore. Ko može kazati zašto ili u čemu je bio cilj i krajnje značenje toga? Pred velikim stvarima koje se mogu videti u knjizi života, čovek može biti samo ćutljiv i ponizan. Krajnje značenje istorije je nedostižno smrtnom umu. Jedino što čovek može reći jeste da se to dogodilo. Razumite kako hoćete. Naš junak je krenuo u brda u potragu za bogom i jednoga dana je, pored reke, naišao na devojkicu s vedrom vode na glavi. Vraćala se na njivu. On je to shvatio kao predznak.

Na prvi pogled, nije bila lepa. Kasnije se veoma prolepšala. Tada je bila sasvim obična, čudnog lica, kao umetničko delo u povelju, naginjući ka ružnoći, ali je u sebi nosila bogatstvo sklada koji je izbijao iz početnog stepena ispoljavanja ličnosti. Bilo

je u njoj nečeg što se retko nalazi, nečeg posebnog, skrivenog, što se nije pokazivalo. Nečeg istančanog, čistog, poput oblačne nesigurne zore koja izvežbanom oku ukazuje na izuzetno blistav dan.

Naš junak se nije zaljubio u nju na prvi pogled, niti je ona njega uopšte primetila. Ona je izgledala kao mladunče labuda, sva trapava, bezbojna, zbunjena i sve je videla naopako. Zanimljivo je kako u mladosti izuzetne stvari ne obećavaju mnogo; kako čudno izgleda prava lepota na svom začetku. Ko bi rekao da leptir potiče iz takve bezoblične mase kao što je gusenica? Ona je upravo bila takvo stvorenje, sve spetljano, u neslozi sa svojim jedinstvenim duhom koji je rastao u njoj. Ipak, njene oči – kako su samo jasno otkrivale dijamante u sebi; mada svi mladi imaju bistre oči. Ali njene su u sebi imale nešto nebesko. No, on to nije primetio. On ju je video kao znak.

ČETVRTO POGLAVLJE

Pozvao ju je iz svog skrovišta, a ona je krenula i pala. On je ćutao. Ona je pogledala oko sebe i nije videla ništa. Ustala je i zahvatila još vode iz reke. Dok je odlazila, on ju je ponovo pozvao i ona je poskočila. Činilo joj se kao da je dozivaju duhovi zemlje. Ili da je čula boginju mora. Za nju je to bio znak da će umreti, kao znak neke posebne milosti.

„Ali ja još nisam ni živela“, reče ona glasno, kao da moli za milost.

„Sada ćeš živeti“, odgovori on uživajući u ovoj igri sudbine.

„Šta treba da radim?“

„Odgovori na moja tri pitanja i živećeš.“

Spustila je vedro i pala na kolena.

„Spremna sam“, reče plačnim glasom.

On se nasmeja u sebi u svom skrovištu među poljskim cvećem, na granici svojeg kraljevstva.

„Prvo“, izgovori on neobičnim, promenjenim glasom, „gde se ova reka završava?“

„U božjoj pameti“, odgovori ona snishodljivo.

Bio je iznenađen odgovorom. Neko vreme je ćutao. Vetar je nad njima nosio čaroliju. Reka je u sebi uhvatila svetlost neba. Duhovi su se okupili na ivici reke da prisustvuju tom posebnom trenutku. Još nerođena deca su se okupila na tom moćnom prostoru iznad njene glave. Nevidljivi pripovedači su zadržavali dah. Mesečari su zastali da se napiju čarolije.

„Drugo“, rekao je strože, „gde prestaje sva naša patnja?“

„U sreći koja se nalazi iznad svega“, izustila je kao u zanosu.

Zastao mu je dah. Prvi put u životu spoznao je da se duboko u samrtnom strahu nalazi neprevaziđena blagost. Samo oni koji odlutaju u tako veliku tamu pronađu svetlost. Duboko u bolu se nalazi lepota sa visova uzvišenosti. Kako je to moguće? Koje je to voće gorko, dok je unutra, u semenu tvrdom kao dijamant, neverovatne slasti? Zagonetka ovoga sveta zaigra oko njega. Reka se na suncu presijavala zlatnim i srebrnim slapovima. Je li vazduh toliko plodan da može roditi nov život? Upijao je tu čaroliju, a vazduh koji je udisao promenio je čoveka koji je prošao kroz obred u nekoga odmornog, smirenog, u nekoga ko se tek rađa, kao što se iz anđela kristalizuje dete. Sanjari, svuda okolo, nošeni tim drevnim osećanjem, osećali su veselu sunčevu svetlost iznad svojih kuća. Duhovi su bili u stanju oduševljenja. Tu se sticalo vreme. Ti predivni trenuci donosili su večnu sreću celom svetu, u svako doba, gde god je bila potrebna i gde joj mogu pričiti srećnici ili oni koji znaju.

Sada je govorio kao prorok, mada nije proricao već pitao. Rekao je:

„I konačno, šta mi to svi tražimo?“

„Kraljevstvo“, odgovorila je, „u kojem već jesmo, koje imamo i koje je naš dom.“

Odgovor je bio toliko pristao da se on zaprepastio. Zapao je u duboku tišinu u kojoj su ga vetar i miris tajanstvenog cveća odneli u maglovite daljine gde je, na trenutak, ugledao belog konja sa zlatnim rogom na sredini čela.

Kada mu se svest razbistrila, video je kako se devojka podiže iz molitvenog položaja. Osetio da nešto mora reći dok ta tajanstvenost još traje. Primetio je da se nad rekom diže izmaglica. Bila je to bela izmaglica, kao koprena ili neki neobični oblak, a nekoliko njenih pramenova kao da su plovili ka devojci i sakrivali je. Najednom se uplašio. Ponet osećanjem veličine, koje nikada do tada nije osetio, ali ipak dovoljno pri sebi da ga spozna, rekao je:

„Vrati se ovamo sutra u isto vreme. Dođi sama.“

Izmaglica oko nje se na trenutak razbistrila i on je video kako je klimnula glavom. A onda, pre nego što je mogao smisliti šta još da kaže ili učini, ona ustade, uze svoje vedro i izgubi se u šumi.

PETO POGLAVLJE

Izašao je iz svog skrovišta i lutao šumama u tom novom sjajnom raspoloženju blagog straha i radosti koje se graničilo s ludilom. Šta ga je to spopalo? Pevao je ljubavne pesme pticama i drveću, rvaio se razigrano s duhovima u vazduhu, smejaio se snovima koji su lebdeli oko njega i zbijao šale sa šumskim vilenjacima koje je video kako igraju na žutim proplancima. Čitavo nebo je postalo ljubavno okruženje u kojem je sve video jasnije. Sve je imalo smisla. Sve je bilo jednostavno. Sebe je video svuda u kraljevstvu, sa svim ljudima sveta, svim kao jedan.

Lutao je u tom stanju, sanjajući o devojci koju je upravo video, koja mu se toliko jasno urezala u pamet kao da je bila pored njega. Razgovarao je sa njom, pevao joj i smejaio se punoj tišini njenih odgovora; i dalje je bio opčaran njenim živim blistavim očima i njenim čudnim, bledim licem.

Starci iz plemena su ga našli u tom stanju i, plašeći se da je poremetio, šćepali ga iznenađeni što im ne pruža otpor. Odneli su ga na ramenima u kraljevsku palatu. U selo se vratio kao druga osoba i sve mu je izgledalo novo, kao da se probudio iz dubokog sna koji je trajao čitav život.

ŠESTO POGLAVLJE

Prvo što je u palati primetio bili su robovi. Onda je postao svestan mnogobrojne posluge. Zatim je video mnogobrojne žene svoga oca. Tek onda je ugledao oca. Bilo mu je čudno. Pomislio je: ko su svi ovi ljudi?

„Je li ti dobro, sine?“, upitao ga je otac.

Gledao je netremice u nametljivo, mesnato, veliko i moćno lice svoga oca, kralja. Posmatrao je te krupne, pametne i čulne oči, u jednom trenutku budne i lenje, u drugom opasne i samozadovoljne. Kralj se nije smešio. On se nije ni sećao da se otac ikada smešio. Smejaio, da; ali nikada se nije smešio. Starci, koji su takođe bili prisutni, klimali su glavama mudro pred tim zanimljivim zbivanjem. A onda su se našli zatečeni kada je on obavio ruke oko očevog vrata i ostao tako u prisnom ali neuzvraćenom zagrljaju.

„Samo sam te pitao jesi li dobro, sine moj“, reče kralj osećajući se neprijatno. „Nema potrebe za svim ovim izlivima. Nemoj zaboraviti ko si. Ti si princ i budući kralj. Moraš vladati sobom.“

Ali on to nije umeo. I dalje je grlio oca, udišući jak miris njegovog tela, jak i moćan miris koji je odavao kraljevu ličnost, njegovu moć, silu, nezadrživu snagu, njegov pun sjaj, izuzetnu građu, bilje i sokove njegovog fizičkog i duhovnog zdanja. Sin se držao za oca kao za neko veliko drvo, za veliku legendu. Još se držao za njega kada je otac podigao ruke u znak kraljevskog odbijanja. A onda je otac kralj počeo da se smeje. Bio je to divan smeh koji je tresao kraljevinu.

Svi starci počеше takođe da se smeju, uhvatiše se za ruke i potpuno nenamerno napraviše krug i zaigraše, pevajući slavopojke oko sina i njegovog oca, princa i kralja. Sin se i dalje držao za moć ovoga čoveka, za sjaj svoga oca, osećajući kako mu kraljev grohotni smeh trese nežno telo i preuređuje neujednačene sile u njemu i kako ga puni energijom, mudrošću, nepoznatim silama, duhovnom vladarskom snagom i ljubavlju koju nije umeo da pokaže svom sinu, ali koja je svakako postojala u toj neugodnoj situaciji sa smehom.

Onda se sin najednom odvoji od oca i reče:

„Oče, nisam dobro. Danas sam video devojkicu koja me je dirnula u srce. Ne znam ni ko je ni odakle je. Nisam dobro i više sam nego dobro zbog nje.“

A onda naglo pusti oca. Starci utihnuše. Kralj je bio zbunjen onim što mu je sin kazao, kao i njegovim čudnim ponašanjem. Osetio je da se zbiva nešto neobično. Plašio se da neprijatelj nije začarao njegovog sina ili bacio čini na njega, ili mu pak poremetio um prikazom neke žene. Plašio se tih čini više nego rata. Vojska se može boriti s drugom vojskom, ali kako se boriti protiv čini?

„Sin mi je začaran“, rekao je glasno. „Držite ga na oku. Prati-te svaki njegov pokret. I saznajte ko je ta devojkica koja je pomu-tila razum princu.“

Starci su se poklonili. Naredba je izdata; prešlo se na izvrše-nje. Šumu su nastanile uhode.

SEDMO POGLAVLJE

Pronicljivost ga je navela da krene vijugavim putem, što je zbunilo uhode koje su ga posmatrale iza svakog drve-ta. Sledećeg dana se vratio u svoje skrovište na drugom kraju kraljevstva i čekao devojkicu da se pojavi. Stigao je mnogo pre ugovorenog vremena. Nije spavao cele noći, bar mu se tako činilo.

Osećao se kao da uopšte nije spavao, jer je celu noć proveo lutajući svetom u potrazi za devojkicom koja je u utrobi nosila njegovo srce. Njegovo srce je u njoj raslo kao dete. Bila je trud-na s njegovim srcem već duže vremena, godinu, možda i deset godina, čitavo pokolenje, sto dve godine. Njegovo srce je sve više raslo u njoj i ona je postajala sve krupnija kako bi omogu-ćila njegovom srcu da raste u njenoj materici. Nije znao kada će ona poroditi njegovo srce niti kada će je on izgubiti, a onda prevrnuti svet da je pronađe, ali neće uspeti. Njegov otac kralj mu je rekao da je svet u kojem je traži u stvari njegovo srce i da je ona majka toga sveta, da je njegova potraga završena onda kada je počela, ali on to nije znao. To ga nije nimalo utešilo te je i dalje tragao za njom kada se probudio i zapao u nesanicu od koje je postao nespokojan i zbunjen.

Ptice su se igrale, cveće je disalo svojim mirisima, reka je tekla pravo u božje srce, nebo je bilo vedro i sa njega su dola-zili zraci od dijamanta, dok su snovi lebdeli, a šuma pevala i duhovi plesali u vazduhu, budućnost se nadnela nad njim i sunce je pomerilo senke koje je bacalo u zakazano vreme, ali devojkica se nije pojavila.

Čekao je sve dok do reke ne dođoše neke čudne žene, zahva-tiše vode, smejući se, malo se poigraše pa odoše. Čekao je dok